

**14. Antiquarisk och arkitektonisk Resa genom Hal-
land, Bohuslän, Dalsland, Wermland och We-
stergötland år 1838, af C. G. Bruniüs. Lund
1839. VII. 363. p. 8.**

Endnu er de nordiske Rigers Konsthistorie i Middelalderen en ubekendt, om ikke ubetraadt Egn i Literaturens Rige. Det maa især forundre os, at heller Ingen i vort Fædreland hidtil har bidraget noget af Betydning til at afhjælpe dette Savn; da Konsten selv i det 19de Aarhundrede har udviklet sig hos os med en saa mærkværdig Kraft og saa betydeligt Omfang, og da man tillige, ved et allerede for nogle og tredive Aar siden grundet, og siden med saa heldige Bestræbelser udvidet Museum for nordiske Oldsager, ligesom har forberedt Overgangen til en nærmere Undersøgelse, Beskrivelse og Historie af Konstens Opkomst og Kunstværkers Forekomst i Scandinaviens Middelalder. Er det fordi saadanne Værker aldeles fattes i Norden? — Dette kan man ikke sige, om endog blot efterat den berømte Landskabsmaler Dahl har bekendtgjort nogle af de ældgamle Trækirker i hans Fædreland Norge — formodentlig de eneste af sit Slags som ere til, og hvis Charakter og Mærkværdighed for Konsthistorien han først har opdaget og meddeelt den konstelskende Verden*). Vilke vi blive staaende ved Bygningekonsten, der maaskee endnu, skiondt saa mange af dens Værker i Norden ere ødelagte og hensmuldrede i Støv, har de fleste og mærkeligste Monumenter fra ældre Perioder at fremvise: saa har ogsaa denne Konsts Historie i Norden hidtil savnet, om ikke Dyrkelse, dog skriftlig Bearbejdelse. Det maatte vække Opmærksomhed, at see denne egentlig allerførst at udgaae fra en os nærliggende Nabostad, hvor Kunst og Konsthistorie hidtil have været fremmede; men hvor man i syv Aarhundreder havde eiet en af Nordens mægtigste og mærkværdigste Kir-

*) J. C. C. Dahl, Denkmale einer sehr ausgebildeter Holzbaukunst in Norwegen. 1. 2. Heft. Dresd. 1838. Fol. (s. ogsaa Bruniüs p. 157--59.)

tebygninger, som dog, indtil for ikke mange Aar siden, næsten var ligesaa ubekendt i Sverrige, som i Danmark. Forfatteren af den første historiske og arkitektoniske Beskrivelse over Lunds Domkirke, Prof. C. G. Brunius, har forenet de heldige Betingelser for et saadant Arbeides Værd, at være Konstkien-der, Historiker og praktisk Arkitekt, med den ikke mindre vigtige Omstændighed, at han ved mange Aars Studium, og endelig ved at forestaae Udførelsen af Kirkens seneste betydelige og langvarige Istandsættelse og Restauration, har havt en Leilighed til i Særdeleshed at blive fortrolig med dette forbausende Værk af det 11te og 12te Aarhundredes Bygningskonst og Bygningsstil, som ingen Anden kunde dele med ham.

Vi kunne forudsætte, at hiint Værk ogsaa i Danmark er Mange bekendt (jvf. Maanedsskr. for Literatur. Bd. 1837. S. 72—88.); og vi opfordre i det mindste Enhver, som ved Professor Brunius's vigtige og lærerige Bog over Lunds Domkirke har vundet Interesse for den ærværdige Bygning, for Skriftet og for dets Forfatter, til ogsaa at gøre sig bekendt med det nye Arbejde, hvori han, som kritisk og antiquarisk Konstforster, har nedlagt Resultaterne af sin arkitektoniske og antiquariske Reise i Sverriges vestlige Provindser. Vel fordres der overhovedet en alvorlig Lyst og Kiærlighed til lignende Studier og Forskninger for allevegne at følge en Forfatter, der strengt og næsten ubelukkende holder sig til sine videnskabelige Formaal i hans nøiagtige, omhyggelige og sammentrængte Bygnings-Beskrivelser, uden de tidt næsten uundværlige Aftegninger. Dog er Bogen i Almindelighed ikke allene meget lærerig, men ogsaa i flere Henseender tiltrækkende, ved den geniale Forfatters eiendommelige Fremstilling, og ved den hyppige Anvendelse af en retfærdig, ubøielig, ikke sjelden sarkastisk Kritik over de nyere Tiders „pretensionsfulde, men aandsfattige“ Architektur, hvis Anstød mod sund Fornuft og reen Smag, ligesom dens hyppige vandaliske Forbrydelser imod Fortidens Konstgenius og Monumenter, i Forfatterens skarpe og hurtige Blik, og i hans religiøse Erbedighed for enhver Tidsalder's sande Konstpræg, har fundet en streng og skaanseløs Dommer.

For nordiske Antiquarer, og især for Elskere af Middelalderens

Architektur og Konsthistorie, gives der i den her omtalte Bog en rig Høst af artistiske, archæologiske og historiske Noticer og Bemærkninger. Det er en Anbefaling mere for dem, at de overalt forudsætte Læsere med Smag og Forstand, uden Smaahebsaand og borneerte Anstuelser. Vi kunne, som nogle Exempler, nævne den interessante Bestrivelse, S. 29 o. fg. over Warbergs Fæstning, bygget under Christian IV, „en Konge, der havde mere Kiærlighed for og Kundskab i Bygningskunsten, end nogen anden Fyrste i Norden“; Bestrivelsen over de mærkelige Ruiner af Bahus eller Bohus Fæstning (anlagt 1448, forstærket og udvidet under Christian IV. 1595) S. 58 o. fg.; Efterretningen om de bekjendte Fjeldbristninger (Hällristningar), eller indgravede Figurer paa flade Klippesider nær Stranden, der findes flere Steder i Bahuslehn og Dalsland, og høre til de ældste Mindesmærker i Norden¹⁾ (S. 78, o. fg.); Bestrivelsen over det interessante Gravfund ved Jored i Bahuslehn, S. 95 - 99; Anmærkningerne over Localiteten og flere Omstændigheder ved Carl XII. Død, S. 131—149²⁾; Bestrivelsen over Husaby Kirke paa Kinnefulle i Vester-götland, forðum Sverriges ældste Domkirke, S. 210—29, og over Stara Domkirke,

¹⁾ Forf. har for længere Tid siden anvendt megen Tid og Møie paa at undersøge og aftegne en stor Mængde af disse Monumenter fra en fiern Fortid (de indeholde, ligesom alle Nordens ældste Mindesmærker, intet Spor til Mener); og har udarbejdet en egen, endnu utrykt Afhandling derover. Første Gang har han givet Efterretning derom, og meddeelt en Tegning af nogle Figurer, i „Nordiska Fornlemningar“ af J. G. Liljegren og C. G. Brunius. 1823. I. Bd. no. 2.

²⁾ Forfatteren synes ogsaa at høre til dem, der hylde den paa Ny i Sverrige (særlig ved Provst Wieselgren) opkomne Hypothese om Carl XII. Død ved en leiet Morderes Haand, og om Udførelsen af dette Kongemord efter en Plan, hvori Prinds Frederik af Hessen var, om ikke Hovedmand, dog Medvider. En kritisk Sammenstilling og Undersøgelse af de hidtil for Dagen bragte Kilder til denne Hypothese, jævnført med Alt hvad der høves af samtidige Beretninger om det, som foregik før, under, og umiddelbart efter Carl XII. Død, er et Arbejde, som dog endnu mangler os (selv efter det, som er meddeelt i Oversættelsen af den Lundbladske Bog om Carl XII.). Vi haabe en gang, i dette Tidsskrift, i det mindste at kunne meddele Bidrag til en saadan Undersøgelse.

bygget, som Lunds, af Sandsteensquadre — en i flere Dele af nyere Arkitekter forfattet og „ilde medhandlet Levning af et Jetteværk fra en konstigere Bygningstid“; (1132—1150) S. 248—261; Betragtningerne over de saakaldte Halvørns Grave, S. 331. o. s. v. Anm. notes til at afbryde, og bemærker: at Rummet her ikke har tilladt meer, end at henlede Opmærksomheden paa et Skrift, hvis alfabetske Register vil være nok, for at vise Indholdets Mangfoldighed. Da Forfatteren, som i de sidste to Aar meget har sysselsat sig med at aftegne og beskrive ældre danske Kirker og andre Bygningsværker i Skaane*), har givet Haab om, baade at udgive disse Arbejder, og at ville foretage en arkitektonisk og antiquarisk Reise i Danmark: maae vi slutte med Ønsket, at han ret snart maatte finde Leilighed til at udføre begge disse Forsætter, og bl. a. meddele os sine arkitektoniske Bemærkninger og Beskrivelser over vore mærkværdige Landsbykirker fra Middelalderen.

15. Den danske Stat, eller Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande, samt Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg, betragtet geographisk og statistisk, især fra et militært Standpunkt, af August Baggesen, Capitain i Generalstaben. Kjøbenhavn. 1840. XXIV. 494 S. 4to ell. Imper. 8vo.

Endskøndt det danske Riges Statistik, fra Regjeringens Side, forholdsvis meget sildigere er stienet Opmærksomhed ved Tilvejebringelsen af officielle Materialier og Bidrag, end i

*) Han har bl. a. 1840 optaget nøiagtige Grundtegninger og Profiler af samtlige Etager i den endnu vel bevarede, høist interessante Perregaardsbygning fra Slutn. af 15de Aarh., bekendt under Navn af Glimminge faste Steenhus; hvorom jvf. Histor. Tidsskr. I. p. 217—26. En Fortieneste mere af Hr. Prof. Bruntius er, at han har formaaet den nærværende Eier til at love det siældne Monuments Restauration og Bevaring.